

Spomini.

(Spisal Janko Barlè.)

Hitro, hitro mine čas! . . .
Orožen.

Dà, presrečna mlada leta tudi vas več ni . . . Hitro, le prehitro ste minola. Zaman tožim in zdihujem, želeč, da pridete še kdaj nazaj. Vem, dobro vem, ta želja se mi nikdar ne bode izpolnila. — „Hitro, hitro mine čas!“ — a vas, prekrasna mlada leta, vas ne bode nikdar več nazaj. Zaman vse moje hrepenenje! Jedino tolažilo mi je še spomin na vas. Ko tako premišlujem in se spominjam preteklih dni, zopet se vidim v družbi samih veselih, cvetočih obrazkov, zopet pojem v duhu óne mile otročje pesence, zopet igram óne igre, katere smo igrali nekdanj. Obudé se mi v sreci vsa óna lica, spominjam se onih dobrih oseb, oj koliko jih vže krije črna zemlja . . .

In v očesi se mi zasveti svetla solza, solza spomina. —

Naša vas ni bila ravno najmanjša na Slovenskem. Od mirnega, čestitljivega župnikovega stanú, od vaške učilnice, od nekoliko večjih trgcevskih hiš, poredale so se druge hišice v dolgej ulici. Hiša mojega očeta je stala malo na strani, a ne daleč od vrta žuborel je potoček . . .

Lepo sva živela s sestrico v očetovej hiši. Nič nama ni manjkalo, ljubili so nas vsi in lepo so nama potekali dnevi. Po zimi sva bila malo ne vedno v sobi, pustili naju niso venkaj, da bi se ne prehladila, čeravno bi se bila rada malo poigrala s snegom, saj je bil tako lepo bel, kakor najlepša bela pšenična moka. In drugi otroci, kako so skakali po snegu! Pa tudi potok je zamrznil . . . In vender se nama ni tožilo po belem snegu in po gladkem ledu. Inela sva domá starega očeta. Vesel možiček je bil najin stari oče. Pomislite si visokega, še vedno korenjaškega možička s snežnobelimi lasmi in s suhim, nabranim licem. A kako blag je bil njegov pogled! In dober je bil, dober. Večkrat me je vzel na koleni in me ujékal, a jaz sem mu, smehljaje se, gledal v staro nagubano lice. A kar je sestrico in mene najbolj veselilo, bile so prelepe pripovedke, katere je nama pripovedoval najin ded pri gorkej peči. In pozabila sva na kepanje in drsanje, ko sva poslušala dobrega deda. In mnogo je znal povedati, pa kaj ne bi, saj je mnogokaj doživel na svetu. Spominjal se je tudi še svojega starega očeta.

„Moj stari oče ali ded,“ pripovedoval je nama večkrat, — „dočakal je visoko starost. Šest in devetdeset let jih je vže imel, ko je umrl. Pa klavec je bil — klavec moj stari oče. Ko je bil še mlad in je krave pasel, dogodilo se je nekoč, da so krave povzdignile glave in se niso hotele dalje pasti. Pastirji so se sicer čudili, vender pravega uzroka niso mogli pogoditi. Naposled se je jeden izmej njih vlegel na zemljo in čul je dobro nekako gromenje v daljavi. Kasneje so še le zvedeli, da je ravno tedaj slavni general Lavdon premagal Turka pri Belem gradu, kjer je tekla „rudeča kri, da b' gnala mlinske kamne tri“. Dobro se še spominjam pesence, katero je moj ded znal o tem boji.

Glasila se je ovako:

„Stari Turčin s sivo glavno,
Dela drugim vsem parado,
Drži v roci svitel meč.
Lavdon, general čestiti,
Hotel mesto pridobiti,
Lepo mesto Beligrad.
Dal mostove narediti,

Da se more čez hoditi,
Čez to vodo Dunavo.
Čez šla cela je armada,
Bliža s' Turkom Beligrada,
Turkom velik strah stoji.
Turki so se tega zbalili,
Hitro so se proč pobrali,

Vrgli so orožje proč.
Turške žene so upile,
Ker po krvi so hodile,
Niso znale, kam se djať.
Lavdona možjé veselil,
Muzicirat' so začeli,
K' so dobili Beligrad.“

Tako je meni in mojej sestrici pripovedoval najin ded. Midva sva ga molčé poslušala in mu gledala v blage oči.

Zima je minola. Kako je bilo lepo zunaj v tej prekrasnej cvetočej naravi. Pa tudi midva sva bila zdaj malo domá, navadno sva bila v vasi ali pa na zelenej grivi (trati) pred vasjó z drugimi otroci. Ta griva je bila naše zbirališče, tu smo se igrali, tu smo rajali. Kolaričev Franek, največji in najmočnejši v našej četi je bil naš vodnik in zapovednik. Njegova beseda je imela mej nami veliko veljavo. To sva jaz in moja sestrice, dobro vedela in mu večkrat od doma kake malenkosti prinesla. Zato je pa tudi naju, če je bilo treba, branil in zagovarjal.

Po letu smo delali sodčeke iz zelenih buč. To je bilo kaj lahko in zabavno delo. Gori na buči smo izrezali vrata in očistili bučo, izmetali smo namreč iz buče koščice (peške) ali čreva, kakor smo je imenovali, izrezali spredaj luknjico, vtaknili vanjo bezgovo cevčico in sodček je bil gotov, pa hajd z njim k potoku po vode. Vender nam je buč zmanjkalo, ker je hotel vsak svoj sodček imeti. Rezali smo je zato po njivah in nič vprašali, čegave so. Dobro se še spominjam, da nas je neko popóludne pri tej hudobiji zatekel Strnišetov strije, ali kakor smo ga mi porugljivo zvali: „tentegremtete“. Ni mi znano, kako je Strnišetov strije dobil ta pridevek. Strnišetov strije je bil kočar. Hodil je vedno v velikih škornjih. Lepo je bilo videti malega, plečastega možička s pipico v zobéh, kako je ponosno stopal v tistih ogromnih škornjih.

Tisto popóludne tedaj zasačil nas je Strnišetev strije, ko smo buče na njegovej njivi rezali. Zaropotal je z onimi ogromnimi škornji in potekel nekoliko za nami, kolikor mu je starost dopuščala, zapretil nam je z roko in dejal: „Čakajte, čakajte, poredneži mali, dobili bodete svoje plačilo. In vi dva sta tudi tukaj,“ — obrnil se je k nama, — „razposajenca; le počakajta, takoj vaju zatožim pri dedu!“ — In otišel je proti našej hiši. A mi smo za njim kričali: „tentegremtete, tentegremtete!“ Bala sva se pa vender, ko sva prišla s sestrico domóv. Slaba vest je naju težila in zmuzala sva se počasi v sobo. V sobi sta sedela, prijazno mej seboj kramljaje, najin ded in Strnišetov strije. In nasmijala sta še nama starca. — „Tu sem k meni pridita, razposajenca, jaz vama pokažem,“ rekel je ded, in midva sva se v strahu približala. Ded je naju pogladil z óno suho, nagrbančeno roko po glavi, pogledal z ónimi tako blagimi očmi in dejal: „O saj sta dobra, nagajivca!“ — To je bila kazen za najino razposajenost . . .

* * *

Kako je bilo veselo, kako živo v našej, drugače mirnej vasicí. Posebno smo pa mi otroci kričali in se ruvali okolo tujih ljudij sè začernelimi obrazi, ki so v našo vasico nekoliko opíc pripeljali. Veseli smo gledali te urne in mične živalice.

Iz te vesele in čudeče se družbe poklicala je sestrico in mene naša stara dekla. — „Hitro pojdita domov, ded je umrl!“ dejala je kratko. Malo nerada sva šla, težko nama je bilo zapustiti veselo družbo. In prišla sva domov; položili so deda na mrtvaški oder. Voščene sveče so mu razsvetljevale óno bledo nagubančeno lice, katero je bilo še zdaj takó milo, takó dobro. Okolo velih ustnic se je zibal sladak, zadovoljen nasmeh. Vender ónih blagih, lepih oči ni bilo več, ugasnile so na veke . . . Gledal sem deda dolgo in čakal, da se prebudi. Saj nisem verjel da je umrl, da me ne bode nikdar več ujékal, nikdar več pripovedoval onih lepih pripovedek . . . Takrat nisem čutil, kaj mi je bil dobri starček. Zdaj še le, ko se mi obudé oni davni spomini, zdaj zopet v duhu gledam njegovo plemenito lice, zdaj še le znam, kaj mi je bil mili moj ded. — In pri sreji mi je tako hudo, tako težko . . .

Ni te več, blagi starček! . . . Tudi mladih, prekrasnih otročjih let ni več, hitro so minola . . . Jediní spomin, ta prekrasna cvetica, jedina tolažba v dnevih nesreče in žalosti, ostal mi je še in pa nada, da se s tebój, dobri starček, zopet vidim gori nad zvezdami. Tam bodem zopet gledal tvoje plemenito lice, poslušal tvoje mične pripovedke, tam gori nam bode cvetela večno vesela mladost!

Dober in priden otrok.

Slavko, vrlo dober in priden otrok, vsako jutro rano vstane, čita na knjigo in se uči. Zlato solnčice pozdravlja ga skozi okno in vabi iz hiše, rekoč: „Slavko, moj ljubi! kaj sediš v hiši, pojdi raje takój igrat se z menój!“ Ali Slavko ne posluša zlatega solnčica, prijazno se ozré vanje in mu reče: „Zdaj ne utegnem, solnčice zlato! Kadar se naučim, kar moram znati, pridem in se poigram v tvojih zlatih žarkih.“

In Slavko sedi in se uči ter piše nalogo. Zdajci prileti drobna ptičica, potrka na okno in ga vabi rekoč: „Slavko, Slavkec moj! pojdi brž z menój, tam v gozdu je lepó, cvetice tam cvetó; in ptičice drobne prelepo žvrgolé.“

Ali Slavko se ne dá zapeljati drobnej ptičici. Prijazno jo pozdravi, pogleda jo in pravi: „Zdaj ne utegnem, ptičica drobna, kadar zvršim nalogo, potlej pojdem s teboj, kamor me vabiš, a zdaj se moram učiti.“

In Slavko se pridno uči in piše nalogo. — Zdaj završi zelena jablana pod oknom s svojimi košatimi vejami in ga vabi rekoč: „Kdo učil se bo ves dan? Déni knjigo zdaj na stran. Zrela jabolka imam, pridi k meni, ti je dam!“

Ali vse zamán. Slavko se ne dá zapeljati, pogleda jablano in pravi: „Zdaj ne utegnem! Ko se pa naučim, kar mi je znati treba, rad bodem vzel, kar mi ponujaš.“